

RAPPE- SKRALDEBOGEN

Tekst: Lotte Salling

Illustration: Signe Gabriel

Hej med dig. Hvad hedder du?

Denne bog er nu din, så du kan jo skrive dit navn her:

Men før du læser bogen sammen med en voksen, har vi et spørgsmål: Ved du, hvor ting forsvinder hen, når du smider dem i skraldespanden?

Ligesom alle andre mennesker smider du sikkert ting ud hver dag.

Madpapir, en tom mælkekarton eller andet. Men hvor tror du, skraldet ender? Forsvinder det ud i rummet eller i et stort hul i jorden?

Eller i en kæmpe skraldespand langt væk?

Faktisk forsvinder det slet ikke. Derfor er det rigtig godt, hvis vi kan lade være med at lave så meget affald. Og det affald, vi laver, skal vi helst smide nogle bestemte steder hen, så det kan bruges igen og igen.

I denne bog kan du læse om, hvordan vi sorterer affald lige nu. For i Aarhus, hvor du bor, og alle andre steder i verden skal alle hjælpes ad, så vores jord og natur kan blive ved at være ren og have det godt. Og når du har læst bogen, ved du en masse om at sortere affald, ligesom bogens hovedpersoner, Freja og Rappe-Skralde.

Måske kan du også blive god til at rime og rappe på deres skøre remser?

Du behøver ikke at læse hele bogen på én gang. Du kan bare læse et par sider ad gangen, snakke med de voksne om historien og tegningerne og prøve at lære remserne og lave nogle af aktiviteterne på de sidste sider i bogen.

R rigtig god fornøjelse.

Måske har du allerede hørt, at I skal sortere jeres affald i børnehaven. Vi har lavet den her bog til dig og håber, du vil være med til at sortere affald sammen med Freja og Rappe-Skralde. Så kan vi sammen hjælpe hinanden med at holde naturen, byen og fremtiden ren og god til glæde for os allesammen.

Tusind tak for hjælpen og rigtig god fornøjelse

Rådmand for Børn og Unge i Aarhus Kommune

Thomas Medom

RAPPE-SKRALDEBOGEN

Udgivet af Børn og Unge, Aarhus Kommune 2020

Trykt i Danmark på 100% genbrugspapir.

Natursamarbejdet har stået for det faglige indhold
i samarbejde med AffaldVarme Aarhus

Tekst: Lotte Salling. Mere info på: www.lottesalling.dk

Illustrationer: Signe Gabriel. Mere info på: www.signegabriel.com

Aktiviteter side 34-37: Birte Buhl-Hansen, bbuha@aarhus.dk

1. oplag

ISBN: 978-87-972357-0-6

Alle rettigheder:

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner eller skoler, der har indgået aftale med Copy-Dan, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer. Ingen del af bogen må videresendes eller lagres i nogen form uden forfatters, illustrators eller udgivers tilladelse. Det er tilladt at citere korte afsnit med navne- og kildeangivelse.

CO2-NEUTRALISERET TRYKSAG FRA ROSENDAHLS
Klimapåvirkningen ved fremstillingen af denne tryksag er neutraliseret ved at støtte klimaprojekter i udviklingslandene, der resulterer i en tilsvarende CO2-reduktion

100%
Papir fra ansvarligt
drevne skove
FSC® C068122

RAPPE- SKRALDEBOGEN

Tekst: Lotte Salling

Illustration: Signe Gabriel

Her er Freja. Freja er 5 år og går i børnehave i Brabrand her i Aarhus. En gang om ugen går Freja og hendes kammerater ned til Brabrandsøen med deres madpakker.

Freja har agurkeskiver og en bolle med i en plastikpose. Nogle gange, når de har spist, sniger hun sig hen til kanten af søen og smider de sidste brødkrummer ud til ænderne, selv om de voksne har sagt, at ænder slet ikke har godt af brød. Derfor skynder hun sig lidt for meget. Ja, faktisk så meget, at hun kommer til at tabe hele posen ned i vandet.

Pludselig mærker Freja et nap i sin ene fod og opdager en vred and, der står og skræpper:

*Må jeg LIGE være fri
for dit skralde-svineri.
Hvis du ikke passer på,
vil jeg nappe i din tå.*

"Av ... ja, det ku' jeg godt mærke," siger Freja forskrækket. "Kan du da ikke lide mit brød?"

"Nej, og jeg kan heller ikke lide din plastikpose," vrisser anden.

"Nåh nej. Undskyld, den er nok heller ikke så nem at tygge," siger Freja.

"Ved du ikke, at plastik skal i skraldespanden?" fortsætter anden.

"Jo, det siger min mor godt nok," nikker Freja. "Men hvordan kan du vide den slags, når du bare er en and?"

"Bare en and?" skræpper anden fornærmet. "Jeg ved da en hel masse om affald. Jeg bor nemlig midt i naturen, hvor I mennesker går og smider jeres skrald."

"Nåh ja," siger Freja flovt. For hun har aldrig fået skæld ud af en and før. Og hun har heller ikke rigtigt tænkt over det med skraldet. "Men når du kan snakke, har du så også et navn?" spørger hun.

"Du kan jo kalde mig Rappe-Skralde," siger anden, "for jeg kan godt lide at rappe. Om skrald altså. Vil du høre min skralde-rap?"

"Ja da," siger Freja nysgerrigt. Og Rappe-Skralde begynder at rappe:

Plastikposer, skidt og møg

får mig til at skringe FØJ.

Alt det skrald i min natur

gør mig Rappe-skralde-sur.

Ting, der bare flyder rundt,

synker ned på søens bund,

og mit klare, rene vand

ligner snart en skraldespand.

"Du er altså ret god til at synge på den der rappede måde," siger Freja.

"Tak," siger Rappe-Skralde stolt. "Vil du høre mere? Jeg kan fortælle dig noget om genbrug og om at sortere affald."

"Det ved jeg faktisk lidt om," siger Freja. "Vi smider nemlig vores affald i tre forskellige spande i børnehaven. Så tømmer vi dem i store affaldsbeholdere udenfor, hvor skraldebilen kommer og sluger det hele. Den er vist kræsen, vores skraldebil, for den vil have, at det ligger på en bestemt måde. Og dåser og glas og den slags skal tømmes for mad, før de kommer i affaldsbeholderen med glas, plast og metal. Vi har lavet et skilt, så vi husker at gøre det rigtigt. Der står:"

DIT RESTAFFALD SKAL DEN HER VEJ,
OG GLAS, METAL OG PLAST FOR SIG.
PAPIR OG PÅP SKAL FØLGES AD,
FOR SÅ BLIR SKRALDEBILEN GLAD.

"Hvor er det godt, at I sorterer," siger Rappe-Skralde.
"Så kan affaldet nemlig bruges igen. Altså ikke lige
snavsede servietter, madpapir, pizzabakker eller mælke-
kartoner. De bliver brændt på en fabrik og kan laves
om til varme i dit hus eller give lys i dine lamper. Men
plastik kan smeltes om og blive til nyt legetøj, og
glasskår bliver til nye glas og flasker.

Vil du høre en genbrugs-rap?"

"Øh, ja, hvis jeg har tid," siger Freja, som kan se, at alle
kammeraterne er gået hen for at kigge ud fra fugletårnet.
Men Rappe-Skralde er allerede i gang:

*Det er smart, at vi sorterer
alt det affald, vi kasserer.
Plastikbøtten, som er tom,
kan vi nemlig smelte om.*

*Tænk de flasker som vi får
ud af glas og skarpe skår.
Og metal og gammelt skrot
bli'r en cykel, ny og flot.*

Rappe-Skralde står stille og tænker lidt. "Jeg kan bare ikke forstå, at glas, hård plast og metal må komme i samme spand," siger den. "Det ville da være bedre at sortere det hele."

"Min storebror har sagt, at det er, fordi skraldebilen kører det til en fabrik med en kæmpestor maskine, som kan sortere det i seks forskellige slags affald," siger Freja.

"Så behøver vi ikke selv at gøre det. I hvert fald ikke endnu. Bagefter bliver det sendt til andre fabrikker, som kan lave det om til nye ting."

"Fantastisk," siger Rappe-Skralde. "Det vidste jeg ikke. Kan du forresten se på ting, hvad de er lavet af? Om det er glas, plast eller metal?"

"Nogle gange er det lidt svært," siger Freja. "Men man kan jo øve sig. Hør lige:"

Leg en gætteleg i dag.

Gæt hvad ting er lavet af.

Se på formen og mærk efter.

Husk at øvelse gør mester.

"Ja, det er en god leg," siger Rappe-Skralde. "Man kan også finde ting af træ eller pap. Eller måske porcelæn, stof og læder. Men hvorfor vil I mennesker egentlig gerne eje så mange ting? Jeg køber da aldrig noget. Hvis man hele tiden køber nyt, skal man jo også smide en masse ud."

"Tja, men vi har jo ikke fjer eller pels ligesom dyr," siger Freja. "Vi må købe tøj for at holde varmen. Og du kan lide at plaske rundt i vand, men jeg vil gerne bo i et hus og lege med legetøj og cykle og den slags. Så jeg bliver nødt til at købe nogle ting. Men jeg smider altså ikke bare alt det gamle ud. Jeg giver tøjet videre til min lillebror. Bagefter får vores kusine det, og til sidst kommer det i en tøjcontainer og hen til en genbrugsbutik, så andre kan købe det. Det er nemlig godt at give ting videre, som vi ikke længere bruger," slutter Freja. "Skal jeg lave en rap om det?"

"Ja, meget gerne," siger Rappe-Skralde glad.

"Ok, jeg prøver," siger Freja.

*Bukser bli'r korte
og bluser for små.
Huen til håret
er svær at få på.*

*Støvlerne gnaver,
og jakken bli'r stram.
Lillebror arver,
så heldigt for ham!*

"Se, du er allerede god til at rappe," siger Rappe-Skralde. "Men hvad er det at arve?"

"Det er, når man får noget, som andre ikke bruger mere," siger Freja. "Skal vi også synge en rap til dem, der smider affald i søen? Jeg kan faktisk godt li' at rappe, det er ligesom at lære remser i børnehaven."

"God ide," siger Rappe-Skralde. "Vi kan lave en rap om de ting, der er rigtigt dårlige for vores natur."

"Er der ting, der er dårligere end andre?" spørger Freja.

"Ja da," siger Rappe-Skralde. "Det gør ikke så meget at tabe lidt brødkrummer eller et æbleskrog. De forsvinder efter nogle dage. Men metal, glas og plast kan tage hundrede år eller mere om at forsvinde i naturen."

"Så længe? Uha, så vil jeg aldrig tabe noget udenfor igen," siger Freja.

"Nemlig," siger Rappe-Skralde. "Det gør mig så sur, at jeg må lave en nappe-rap om det."

*Metal er dårligt for mit vand
og farligt for en lille and.
Og hunde kan få potesår
af dumme, skarpe flaskeskår.*

*Og plastik gør naturen grim,
så tag dit affald med dig hjem.
For hvis du smider skraldet her,
så vil jeg nappe dine tæer.*

"Øv. Jeg har aldrig tænkt på, at affald kan være farligt for dyrene," sukker Freja. "Det er synd, at de træder på glasskår eller spiser plastik og affald, som de får det dårligt af. Men jeg synes nu, at din rap lyder lidt for sur. Hvorfor vil du altid nappe?"

"Hm, det kommer jeg bare til, når jeg bliver gal i skralden," siger Rappe-Skralde.

***Skrald og skidt
som du har smidt,
er ikke andres job.***

***Så tag og kig
hvad der er dit,
og husk at samle op!***

"Hvad betyder det at være gal i skralden?" spørger Freja.

"Det betyder, at man er meget vred," siger Rappe-Skralde.

"Kan man så også være glad i skralden?" spørger Freja.

"Det tror jeg ikke," siger Rappe-Skralde. "Men man kan skraldgrine, hvis man griner højt. I gamle dage havde skraldemændene en dims, der larmede meget, når de svingede med den. Den hed en skralde. Og så kunne folk høre, at de skulle komme med deres skraldeposer."

"Sejt," siger Freja. "Er det derfor, det hedder en skraldemand?"

"Ja," siger Rappe-Skralde. "Og det er derfor, at affald også kan hedde skrald. Det har jeg læst i en avis, som nogen glemte her på bænken."

"Du ved altså nogle mærkelige ting," griner Freja. "Men jeg vil nu hellere lave en rap, hvor man ikke napper, men bare beder folk om at samle deres skrald op. Hør her:"

"Ja, det er nok bedre," siger Rappe-Skralde. "Selv om jeg er virkelig god til at nappe i tæer."

"Nå, men nu bliver jeg nødt til at gå tilbage med de andre," siger Freja. "Skal vi mødes foran børnehaven i morgen og snakke om det affald, vi har i huset?"

"Ja, gerne," siger Rappe-Skralde. "Jeg ved, hvor I bor, for jeg fulgte en gang efter nogle børn, der havde spist madpakker ved søen."

"Fulgte du efter for at nappe dem?" spørger Freja. Men Rappe-Skralde er allerede væk.

Næste dag, da Freja bærer stuens frokostrester ud til affaldsbeholderne foran børnehaven, står Rappe-Skralde og venter.

"Hej med dig. Jeg gik lige og tænkte på noget," siger Freja. "Vi har jo lige spist frokost, og her er posen med vores madpakkepapir. Skal det i samme affaldsbeholder som papir og pap? Og hvad med sølvpapiret? Det ligner jo ikke rigtigt papir."

"Uh, nej," siger Rappe-Skralde. "Sølvpapir er slet ikke papir. Det er lavet af metal og skal ud med metaffald. Hvis der altså ikke er mad tilbage, for så skal det i restaffald. Og papir skal være rent for at kunne genbruges, så brugt madpapir og tomme smørbakker skal i restaffald og brændes. Jeg kan lave en rap om det:"

*Hør, hvad huskereglen si'r
om dit sølv- og madpapir:
Er det snavset, skal det sendes
med det affald, der skal brændes.*

*Plast, som du kan skrabe ren,
og som stadig er lidt pæn,
skal du helst, så tit du kan,
smide i en genbrugsspand.*

"Ok. Tak for hjælpen, det vil jeg huske," siger Freja og smider posen i beholderen med restaffald, mens en dåse og to skrabede plastbøtter kommer i glas-plast-metalcontaineren.

"Ved du hvad," siger Rappe-Skralde. "Det er godt at sortere, men man kan jo også øve sig i at reparere tingene, så der ikke bliver så meget affald."

"Hvad betyder det at reparere?" spørger Freja.

"Jo, hvis du falder og slår hul i dine bukser, så kan du sy en lap på i stedet for at smide dem ud. Eller man kan lime et stoleben, som sidder løst, så stolen kan bruges igen. Hør her:"

Sy en revne, skift en knap.

Giv dit buksehul en lap.

*Lim en ting, der går itu,
så den virker lidt endnu.*

*Sæt en skrue i en stol,
mal en gammel, grim reol.*

*Ting kan sagtens repareres,
det skal bare lige læres.*

"Ja," siger Freja ivrigt. "Det er godt at reparere ting, så de kan holde længere. Både tøj og legetøj. Og jeg elsker faktisk det tøj, jeg har haft rigtigt længe. For det får mig til at tænke på alle de lege, jeg har leget i tøjet. Hør, jeg laver en rap om det:"

*Gammelt tøj er fuld af leg
og historier kun om mig.
Jakken fik sin flænge her,
da jeg klatrede i træer.*

*Bukseknæet fik et hul
af at rutsje på et gulv.
Mine yndlingssko var med,
når jeg drøuede af sted.
Derfor er der noget smukt
ved det tøj, som man har brugt.*

"Du har ret," siger Rappe-Skralde. "Det må være sjovt at have noget, der minder dig om alt det, du har lavet."

"Ja," siger Freja. "Men ved du hvad, der også er sjovt? Kom, så skal jeg vise dig noget." Hun trækker Rappe-Skralde med om i haven, til de står foran en ting, der ligner et grønt plastiktelt.

"Se," siger hun stolt. "Vi har fået en kompostbeholder. Den kan vi fylde med frugtskræller og grøntsagsrester og kaffegrums og en masse andre ting. Og så bor der tusindvis af orme, larver, biller, mosskorpioner og svampe og bakterier indeni, som laver det hele om til noget, der er godt for planterne."

Freja åbner beholderen, så de kan kigge ind.

"Kan de små dyr virkelig lide at kravle rundt mellem gamle madrester?" spørger Rappe-Skralde.

"Ja, de elsker det," siger Freja. "Det er vist deres livret."

"Ha, det må vi synge en rap om," siger Rappe-Skralde.

*Køb en kasse med en masse
søde orme, du skal passe.
Giv dem skrald af frugt og
grønt,
som, de synes, smager skønt.*

*Se så bare hvad de laver
med de mange ormemaver:
Fin kompost til havens jord,
og til blomsterne, der gror.*

"Den er sjov. Den vil jeg lære de andre børn," siger Freja. "Og også de andre raps. Det var dejligt at snakke med dig, men nu må jeg indenfor igen. Ses vi nede ved søen i næste uge?"

"Det kan du tro," siger Rappe-Skralde. "Men jeg napper, hvis du smider poser eller brød efter mig."

"Aldrig mere," siger Freja. "Men måske et æbleskrog. Det må jeg jo godt, ikke?"

"Du kan bare lige prøve," siger Rappe-Skralde. "Farvel og hav det godt, Freja."

"Farvel, Rappe-Skralde, og tak for i dag."

AKTIVITETER

Har I brug for yderligere hjælp og inspiration til aktiviteterne, så google ordene her fra siden. Du kan eksempelvis søge på: madkasse af mælkekarton, hjemmelavet genbrugspapir, skraldeskulpturer og så videre. Så kommer der masser af ideer.

AFFALDSSORTERING

Lav synlig og tydelig affaldssortering i børnehaven og vær gode til at hjælpe hinanden med at sortere rigtigt. Vi tager hele tiden ved lære af hinanden.

SAML AFFALD I JERES NÆROMRÅDE

Kan I samle en hel sækfuld? Hvor meget vejer det? Din daginstitution kan i kommunens indkøbsaftale sammensætte jeres egen pakke med veste, handsker og gribetænger i børnestørrelse. I kan også tilmelde jer Danmarks Naturfredningsforenings affaldsindsamling i april.

LAV GENBRUGSPAPIR ELLER PAPMACHE

Det er let og sjovt at lave sit eget genbrugspapir eller forme ting i papmache. I kan også booke et forløb på Natursamarbejdet, hvor I laver genbrugspapir.

LAV SJOV MED AFFALD

Sokkedyr, madkasse af mælkekarton, affaldsorkester og skraldeskulpturer. Hvis I laver aktiviteter med skrald, så husk at de ting, I laver, også på et tidspunkt ender som affald, der skal sorteres.

AKTIVITETER

LAV JERES EGEN KOMPOST, KIG PÅ KRIBLE-KRABLEDYR OG DYRK EN HAVE

Lav jeres egen kompost. I kan købe en rottesikker kompostbeholder på genbrugsstationen og opleve naturens kredsløb. Jeres frugtrester og kaffegrums bliver omsat af ormene og alle de andre krible-krabledyr, som I kan have sjov med at studere. Den omsatte kompost er næring til haven, hvor I kan opleve frø spire og vokse op.

UNDERSØG AFFALDSNEDBRYDNING

Brug et gammelt bræt. Søm eller bind affald fast for eksempel: æbleskrog, avis, slikpapir, mælkekarton, dåse eller glas. Måske endda et dødt dyr fundet i naturen. Sæt brættet med alle tingene under en busk og grav det gerne lidt ned. Undersøg, hvad er der sket efter en uge, en måned og et halvt år?

SÆT FOKUS PÅ MADSPILD OG MADPAKKER DERHJEMME

Mad, der smides ud, har ingen glæde af, men der er miljøomkostninger både ved at producere og skaffe det af vejen. Har I ideer til at undgå madspild? Undgå sølvpapir til indpakning af madpakken. Den genbrugelige madkasse er det bedste miljøvalg.

SYNG OM AFFALD

I kan selv sætte melodi til remserne, I har lært af Freja og Rappe-Skralde. På nettet kan I finde sangene 'Kompostormen Orla' og 'Glæd din skraldemand'.

Fætter Mikkel i Aarhus

På en skrammelplads:
plast, metal og glas
og en masse andet affald.
Fætter Mikkel gik
mellem rustent blik,
det er faktisk ikke affald.
Og der lød en skøn musik, *klap klap*
der hvor Fætter Mikkel gik, *klap klap*
og så spillede han på en gammel spand,
for han var en spillemand.

Nu skal vi sortere
meget, meget mere,
så vi laver mindre affald.
Plast, metal og glas
og papir og pap
det er faktisk ikke affald.
Nu sortere vi alle mand. *klap klap*
Det er nemlig det, vi kan. *klap klap*
Og så danser vi.
Og så spiller vi,
for nu er vi skraldehelte

Frit efter 'Fætter Mikkel' af Fin Alfred Larsen

EN DAG VED SØEN:

Sikke meget brød børnene smed til os i dag, hva?

Ja, jeg kom til at spise ALT for meget, så jeg kunne slet ikke spise min grønne frokost.

Nej. Og jeg får det faktisk dårligt af hvidt brød. Det smager godt, men man bliver ikke stærk af det. Bare doven og usund.

Uha ja, og jeg kan mærke, at jeg bliver tykkere om anderumpen. Men det værste er, at jeg ikke kan finde et sted til min rede, fordi brødet lokker flere ænder til. Og hannerne er blevet mere voldsomme og overfalder hunnerne.

Ja, det er fordi, de får for meget mad. Jeg hørte nogen mennesker snakke om iltsvind i søen. De sagde, at 1 kg franskbrød er ligesom at hælde mere end 400 liter beskidt spildevand ud i vores sø. Det er altså ulækkert.

Øv. Jeg kan ellers godt lide en lillebitte smule brød ind imellem. Kan vi så ikke spise det oppe på land, hvis det er dårligt for søen.

Jo, men så skal du altså blive på land, indtil det kommer ud af den anden ende. Ellers ender det hele jo alligevel i vandet.

Ups, det tænkte jeg ikke på. Kom, jeg skal på toilettet. Det kunne være sjovt at prøve et mennesketoilet oppe på land.

Haha. Den er jeg med på. Og så kan vi samtidig sætte et skilt op med en lille brød-rap:

Hvis du har brød,
så vær nu sød
at fodre os på land.
Og helst kun LIDT,
for brød gi'r fedt
på maven af en and.

*Vi håber, du blev skralde-klog
af Rappe-Skraldes skraldebog.
Så held og lykke og farvel,
for nu kan du sortere selv!*

*Og er der tvivl om nogen ting,
så spørg os gerne
giv et ring.*

*Natursamarbejdet
Børn og Unge
Aarhus Kommune
Birte Buhl-Hansen
bbuha@aarhus.dk
tlf. 2459 4546*

**AARHUS
KOMMUNE**